

Αθήνα, 31 Μαΐου 2013

Κυρίες και Κύριοι,

Αγαπητοί παρευρισκόμενοι,

Κατ' αρχάς θα ήθελα να ευχαριστήσω την Ελληνική Ένωση Χρηματοοικονομικού Δικαίου για την εξαιρετη πρωτοβουλία να διοργανώσει αυτή την επιστημονική ημερίδα.

Στη σύντομη παρέμβασή μου θα ήθελα να αναφερθώ σε ένα ιδιαίτερο «εργαλείο» για τον επενδυτικό κόσμο σε διεθνές επίπεδο, τις διεθνείς συμβάσεις αμοιβαίας προώθησης και προστασίας των επενδύσεων και κατ'επέκταση στο πως η ύπαρξη τους επηρεάζει το θέμα των μέτρων εξυγίανσης του τραπεζικού συστήματος στην Κύπρο.

Σκοπός μου δεν είναι να σας αναλύσω τα τεχνικά θέματα των συμφωνιών αυτών, αλλά να θέσω ενώπιόν σας κάποιους προβληματισμούς που η ύπαρξη τους δημιουργεί σε σχέση με τα μέτρα εξυγίανσης.

Σαν παράδειγμα, θα αναφερθώ στη σύμβαση μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας για την αμοιβαία προώθηση και προστασία των επενδύσεων των δύο χωρών, η οποία υπογράφηκε στην Αθήνα στις 30 Μαρτίου 1992.

Η Κυπριακή Δημοκρατία από το 1987 μέχρι σήμερα έχει υπογράψει 27 συμβάσεις με Ευρωπαϊκές, αλλά και τρίτες χώρες. Οι χώρες αυτές είναι:

Αλβανία, Αρμενία, Λευκορωσία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Βουλγαρία, Κίνα, Τσεχία, Αίγυπτος,

Ελλάδα, Ουγγαρία, Ινδία, Ιράν, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Λιβυή, Μάλτα, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Πολωνία, Κατάρ, Ρουμανία, Σαν Μαρίνο, Σερβία, Σευχέλλες, Συρία, Ρωσία (αμφισβητούμενο το εαν είναι σε ισχύ)

Οι διακρατικές αυτές συμφωνίες έχουν υπογραφεί με σκοπό να ενισχυθούν και να προωθηθούν οι επενδύσεις από τους πολίτες της μίας χώρας προς την άλλη και αντιθέτως. Σε γενικές γραμμές είναι η αυτονόητη επιβεβαίωση Συνταγματικών

προνοιών, μαζί με πρόνοιες από την ΕΣΔΑ, οι οποίες επιβεβαιώνονται και συμφωνούνται διακρατικά για να παρέχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους επενδυτές και κατ'επέκταση να διευκολύνονται όσοι βρίσκονται στο χώρο της προσέλκυσης διεθνών επενδύσεων. Στην περίπτωση της Κύπρου χρειάστηκε λοιπόν να εξετάσουμε και το τι προνοούν, καθώς και το εαν εφαρμόζονται στην περίπτωση των μέτρων εξυγίανσης.

Οι επενδύσεις που καλύπτονται περιλαμβάνουν κάθε είδους περιουσιακό στοιχείο και ειδικότερη κινητή και ακίνητη ιδιοκτησία, εμπράγματα δικαιώματα όπως υποθήκες, εμπράγματα ασφάλειες και ενέχυρα, εταιρικά μερίδια, μετοχές και ομόλογα και κάθε άλλη μορφή συμμετοχής σε εταιρεία.

Περιλαμβάνουν επίσης χρηματικές και συμβατικές απαιτήσεις, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, επιχειρηματική φήμη και τεχνογνωσία, εκχωρήσεις επιχειρηματικών δικαιωμάτων βάσει νόμου ή συμβάσεως, περιλαμβανομένου και εκχωρήσεων για ανεύρεση, καλλιέργεια, εξόρυξη ή εκμετάλλευση φυσικών πόρων.

Το ουσιώδες στοιχείο αναφορικά με τις επενδύσεις είναι πως οι χρηματικές καταθέσεις σε τραπεζικά ιδρύματα εμπίπτουν στις πρόνοιες των εν λόγω συμφωνιών και κατ'επέκταση καλύπτονται από αυτές.

Οι συμβάσεις αυτές προστατεύουν τους επενδυτές, δηλαδή τα φυσικά πρόσωπα που έχουν την ιθαγένεια των συμβαλλόμενων μερών αλλά και τα νομικά πρόσωπα που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία του εν λόγω συμβαλλόμενου μέρους και έχουν την έδρα τους στο έδαφός του.

Κάθε συμβαλλόμενο μέρος προωθεί στο έδαφός του τις επενδύσεις που προέρχονται από πρόσωπα του άλλου συμβαλλόμενου μέρους και είναι σύμφωνες με τη νομοθεσία και την πολιτική του για ξένες επενδύσεις.

Το συμβαλλόμενο μέρος υπογράφοντας τη συμφωνία αυτή δεσμεύεται ότι θα προασπίζει και θα προστατεύει τις επενδύσεις των πολιτών του αντισυμβαλλόμενου κράτους και θα αντιμετωπίζει τους επενδυτές στα πλαίσια ίσης και δίκαιης μεταχείρισης. Το κράτος δεσμεύεται επίσης ότι δεν θα παρακωλύει τις επενδύσεις αυτές με μέτρα αυθαίρετα η διακριτικής φύσεως.

Η επόμενη πρόνοια όμως είναι εκείνη που περισσότερο έχει δημιουργήσει τα περισσότερα ερωτήματα αναφορικά με την συμβατότητα της σε σχέση με την εφαρμογή των μέτρων εξυγίανσης

Η εν λόγω πρόνοια λοιπόν προβλέπει ότι οι επενδύσεις κατοίκου του ενός συμβαλλόμενου μέρους δεν θα υπόκεινται σε απαλλοτρίωση, εθνικοποίηση ή οποιοδήποτε μέτρο που ισοδυναμεί με απαλλοτρίωση ή εθνικοποίηση στο έδαφος του άλλου συμβαλλόμενου μέρους.

Επομένως, το κύριο ερώτημα που δημιουργείται είναι εάν και κατά πόσο υπήρξε απαλλοτρίωση, είτε κρατική, είτε ιδιωτική μιας επένδυσης κατοίκου ενός συμβαλλόμενου κράτους, από το έτερο κράτος ή/και από κατοίκους του έτερου κράτους (δηλαδή τις τράπεζες) και με την συνεργασία του κράτους (δηλαδή μέσω της ψήφισης νόμου).

Περαιτέρω, ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι προσεγγίσεις πως η ιδιοκτησιακή κατάσταση των εν λόγω ιδρυμάτων προ της εφαρμογής των μέτρων εξυγίανσης δύναται ενδεχομένως να επηρεάσει την απάντηση στο πιο πάνω ερώτημα. Υπάρχουν νομικές απόψεις, πως εάν κρίνει κανείς πως η Λαϊκή Τράπεζα για παράδειγμα είχε στην πράξη «κρατικοποιηθεί», πως η διαγραφή των καταθέσεων άνω των 100.000 Ευρώ θα μπορούσε να αξιολογηθεί ενδεχομένως ως «απαλλοτρίωση». Είναι σημαντικό να αναφέρω πως υπάρχουν και αντίθετες απόψεις. Περαιτέρω, υπάρχει και το θέμα της συμμετοχής (ή μάλλον της μη συμμετοχής) του ταμείου αποζημίωσης καταθετών.

Από την γενικότερη απαγόρευση των απαλλοτριώσεων, εξαιρούνται οι περιπτώσεις όπου τα μέτρα αυτά επιβάλλονται για λόγους δημοσίου συμφέροντος και με νόμιμη διαδικασία, τα μέτρα αυτά είναι σαφή και δεν εμπεριέχουν διακρίσεις.

Η πρόνοια περί απαγόρευσης διακρίσεων εγείρει επίσης ερωτήματα για την συμβατότητα των μέτρων αναφορικά με τους υπηκόους συμβαλλόμενων κρατών μελών αναφορικά με τις εξαιρέσεις που έγιναν σύμφωνα με τα μέτρα εξυγίανσης. Για παράδειγμα, υπήρξε εξαίρεση της Γενικής Κυβέρνησης, των Δήμων και άλλων κρατικών φορέων. Η εξαίρεση αυτή θα μπορούσε να κριθεί ότι είναι διάκριση στα πλαίσια μιας τέτοιας διακρατικής συμφωνίας.

Τέλος, εφόσον γίνουν απαλλοτριώσεις για λόγους δημοσίου συμφέροντος, τότε πρέπει να:

συνοδεύονται από διατάξεις για την καταβολή άμεσης, επαρκούς και αποτελεσματικής αποζημίωσης. Η αποζημίωση προβλέπεται ότι θα είναι ίση με την εμπορική αξία της θιγείσας επένδυσης αμέσως πριν από το χρονικό σημείο κατά το οποίο ελήφθησαν τα ζημιογόνα μέτρα ή έγιναν αυτά δημόσια γνωστά.

Η αποζημίωση αυτή σύμφωνα με τις προβλέψεις των διακρατικών συμβάσεων θα καταβάλλεται αμέσως μετά την ολοκλήρωση των νομικών διαδικασιών του μέτρου αυτού. Σε αντίθετη περίπτωση, σε περίπτωση δηλαδή που καθυστερήσει η καταβολή της αποζημίωσης εκ μέρους του υπόχρεου μέρους, το μέρος αυτό υποχρεούται όπως καταβάλει ανάλογους τόκους.

Επομένως, στο σημείο αυτό έρχεται ο δεύτερος προβληματισμός, δηλαδή το εάν και κατά πόσο υπήρξε επαρκής (αλλά και άμεση) αποζημίωση, στην περίπτωση που κριθεί πως η απάντηση στο πρώτο ερώτημα, δηλαδή του εάν υπήρξε απαλλοτρίωση είναι θετική.

Περαιτέρω, σημαντικό είναι και το θέμα της αμεσότητας. Ο χρόνος αποζημίωσης ορίζεται σε ορισμένες συμβάσεις και από τον 1 μήνα μέχρι τους 6 μήνες, ενώ σε κάποιες άλλες, όπως και σε αυτή μεταξύ Ελλάδας / Κύπρου δεν είναι ορισμένος.

Όπως καθίσταται άμεσα κατανοητό, ο χρόνος αυτός στην περίπτωση της Κύπρου έχει εξαντληθεί ή εξαντλείται. Επίσης, με βάση αυτό το χαρακτηριστικό, έρχεται στην επιφάνεια και η επόμενη εστία ουσιαστικού προβληματισμού αναφορικά με τις συμβάσεις αυτές.

Δεν ισχύουν οι ίδιες πρόνοιες για όλους τους καταθέτες. Μάλιστα, αυτές δύναται να διαφοροποιούνται ακόμα και αρκετά. Οι πιο αδικημένοι, θα μπορούσε να πει κανείς, είναι οι ίδιοι οι Κύπριοι, αφού καλύπτονται μόνο από τις πρόνοιες δικαίου που ισχύουν για την Δημοκρατία και που εφαρμόζονται για όλους. Για τους αλλοδαπούς καταθέτες όμως, δεν ισχύουν οι ίδιες πρόνοιες, αφού επικουρικά των όσων ισχύουν για όλους, ισχύουν και τα όσα προβλέπουν οι διακρατικές συμβάσεις, ανάλογα με τον τόπο κατοικίας τους.

Ένα επίκαιρο παράδειγμα είναι πως ένας Γερμανός ή ένας Γάλλος, δεν επωφελούνται από τέτοιες πρόνοιες αφού δεν υπάρχουν σε ισχύ τέτοιες συμβάσεις, με τις χώρες αυτές. Αντίθετα, ένας Ιρανός ή ένας Σύρρος καλύπτεται. Αυτό από κάποιους νομικούς έχει χαρακτηριστεί ως μια πολύ οξύμωρη εφαρμογή του κανόνα της ισονομίας. Περαιτέρω, εισάγεται και ένα επιπλέον οξύμωρο σημείο. Η διάκριση των επενδυτών με βάση την ιθαγένεια και όχι τον τόπο κατοικίας. Επομένως, ένας Κύπριος που ζει στην Ελλάδα έχει λιγότερη προστασία από ότι ένας Έλληνας που ζει στην Κύπρο. Μια διάκριση που δεν συνηθίζεται και άλλωστε είναι τουλάχιστον αμφισβητούμενης νομιμότητας...

Κάθε διαφορά μεταξύ συμβαλλόμενου μέρους και επενδυτή του άλλου συμβαλλόμενου μέρους, σχετική με επένδυση, απαλλοτρίωση ή εθνικοποίηση επένδυσης επιλύεται κατά το δυνατό από τα ενδιαφερόμενα μέρη φιλικά.

Αν η διαφορά δεν μπορέσει να επιλυθεί μέσα σε 6 μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία ένα από τα μέρη ζήτησε τη φιλική της επίλυση, ο ενδιαφερόμενος επενδυτής μπορεί να υποβάλει τη διαφορά είτε στο αρμόδιο δικαστήριο του Συμβαλλόμενου μέρους για δικαστηριακή επίλυση ή μπορεί να επιλέξει τη διαιτητική επίλυση της διαφοράς. Αλλά ακόμα και αυτό, εξαρτάται από την σύμβαση. Ορισμένες συμβάσεις προνοούν μόνο διαιτησία, ενώ κάποιες άλλες προνοούν και δικαστηριακή επίλυση.

Περαιτέρω, κάποιες συμβάσεις, προνοούν συγκεκριμένα διαιτητικά δικαστήρια στα οποία μπορεί να ανατρέξει ο επενδυτής. Για παράδειγμα η σύμβαση με την Ουγγαρία, προνοεί ότι η διαιτησία θα γίνεται είτε στο Chamber of Commerce της Στοκχόλμης, είτε στο International Chamber of Commerce του Παρισιού, είτε στο Διεθνές Κέντρο για το Διακανονισμό των Διαφορών εξ Επενδύσεων που ιδρύθηκε από τη Σύμβαση της 18^{ης} Μαρτίου 1965 για τη ρύθμιση των σχετιζόμενων με τις επενδύσεις διαφορών μεταξύ του κράτους και των υπηκόων των άλλων κρατών. Η Σύμβαση Ελλάδας / Κύπρου προνοεί, είτε δικαστηριακή επίλυση, είτε διαιτησία μόνο στο Διεθνές Κέντρο για τον Διακανονισμό των Διαφορών εξ Επενδύσεων.

Η διαιτητική απόφαση είναι δεσμευτική και εκτελεστή σύμφωνα με τα εθνικά δίκαια. Δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, εκτός όπου αυτό προβλέπεται από την ίδια τη διακρατική σύμβαση.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση αυτή, υπάρχει μια τελευταία πτυχή την οποία θέλω να θέσω υπόψη σας και η οποία αφορά όχι τα ίδια τα μέτρα εξυγίανσης, αλλά τα περιοριστικά μέτρα για την εκροή κεφαλαίων που τα συνόδευσαν. Οι συμβάσεις προστασίας επενδύσεων, προνοούν ότι τα συμβαλλόμενα μέρη εγγυόνται την άμεση και ανεμπόδιστη μεταφορά την επένδυσης πίσω στην χώρα προορισμού. Στην εν λόγω πρόνοια, δεν φαίνεται να υπάρχει οποιαδήποτε εξαίρεση.

Ελπίζω να σας έδωσα τροφή για προβληματισμό και σκέψη πάνω στα θέματα που παρουσιάστηκαν. Οι εν λόγω συμβάσεις δεν ήταν κάτι που είχε επαρκώς αναλυθεί προ της λήψης των μέτρων και κατ'επέκταση υπάρχει πιθανότητα να βρεθούν είτε μεγάλες, είτε μικρές ασυμβατότητες. Άλλωστε πιστεύω πως κανείς στον χώρο μας δεν είχε φανταστεί ποτέ ότι θα χρειαζόταν ποτέ να εφαρμοσθούν...

Στην Κύπρο δεν υπήρξε χρόνος (από την απόφαση του Eurogroup μέχρι την ψήφιση και εφαρμογή των μέτρων) για να εξετασθούν τα σημεία αυτά. Κατά τη γνώμη μου όμως, εφόσον στο μέλλον οποιαδήποτε χώρα κληθεί να προβεί σε αντίστοιχες ενέργειες εξυγίανσης τραπεζών, θα ήταν φρόνιμο να προετοιμασθεί κατάλληλα, λαμβάνοντας υπόψη και τις εν λόγω συμβάσεις στα πλαίσια της εξέτασης συμβατότητας των λαμβανόμενων μέτρων και με τις πρόνοιες των συμβάσεων για την αμοιβαία προστασία και προώθηση επενδύσεων.

Ηλίας Α. Τσινταβής
Διευθυντής Επιχειρήσεων Ελλάδας
Μιχαλάκης Κυπριανού & Σια Δ.Ε.Π.Ε.